

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
VLADA**

**PROGRAM PREVENCIJE, INTERVENCIJA I RESOCIJALIZACIJE
U OBLASTI MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA U TUZLANSKOM
KANTONU ZA PERIOD 2024 - 2028. GODINA**

(Program je usvojen Odlukom Vlade TK broj: 09/1-31-853/24 od 12.06.2024.)

Maj, 2024. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. TEORIJSKE OSNOVE PROGRAMA	4
1.1. Pojam i pojava maloljetničkog prestupništva.....	4
1.2. Prevencija, tretman i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva	5
2. PRAVNE OSNOVE	6
2.1. Međunarodni standardi za područje maloljetničkog prestupništva	7
2.2. Domaći pravni okvir	8
2.2.1. Okvirno zakonodavstvo u oblasti zaštite djece i maloljetnika i maloljetničkog prestupništva	9
2.3. Alternativne mjere u okviru Zakona o zaštiti djece i maloljetnika i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku	10
3. ANALIZA STANJA POJAVE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA U TK-a.....	11
3.1. Pokazatelji javljanja maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu	11
u periodu od 2020. - 2023. godine	11
3.2. Analiza stanja maloljetničkog prestupništva sa aspekta sistema sigurnosti uz osvrt na preventivne aktivnosti	12
3.3. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta pravosudnog sistema	14
3.4. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta sistema socijalne zaštite.....	15
3.5. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta obrazovnog sistema	18
3.6. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta zdravstvenog sistema	19
3. SARADNJA SA NEVLADINIM SEKTOROM.....	20
4. ISKUSTVA I DOBRE PRAKSE U RADU SA MALOLJETNICIMA	21
4.1. Iskustva i dobre prakse u radu sa maloljetnicima u Odgojnom centru TK-a.....	21
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	25
Evaluacija, implementacija i monitoring	
6. PROGRAM PREVENCIJE, INTERVENCIJA I RESOCIJALIZACIJE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA U TUZLANSKOM KANTONU ZA PERIOD 2024.-2028.GODINA.....	26

UVOD

Tuzlanski kanton ima kontinuitet i jasno opredjeljenje da se primijene univerzalni međunarodni standardi koji se odnose na maloljetnike u kontaktu sa zakonom. U prilog tome je i činjenica da je na nivou Tuzlanskog kantona još 2008. godine usvojen Program prevencije maloljetničke delinkvencije, zatim su usvojeni Program prevencije bolesti ovisnosti (2009.), Akcioni plan za implementaciju Politike zaštite djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u Federaciji BiH za Tuzlanski kanton 2013.-2014., redovno od 2014. g. usvaja Akcione planove prevencije i zaštite od nasilja u porodici i od 2016. Programe prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničke delinkvencije (Program). Značajno je istaći da je realizacija Programa u TK rezultirala značajnim ishodima, kao što su osnivanje JU Odgojni centar TK, osnivanje Odjeljenja za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici pri MUP-u TK i realizacija niza partnerskih projekata nevladinih i vladinih organizacija koji su značajno doprinijeli univerzalnoj i sekundarnoj prevenciji maloljetničke delinkvencije. Također, shodno Programu realiziran je naučno istraživački projekat „*Uticaj različitih konteksta socijalizacije na razvoj maloljetničke delinkvencije u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini - Preporuke za mjere prevencije i intervencija*“¹ čiji rezultati su poslužili su kao osnova za izradu Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničke delinkvencije za područje Tuzlanskog kantona 2016-2019.² i njegovo redovno revidiranje za period 2020-2023. g., kao i za period 2024-2028. g.

Članom 19. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/17) je definisano da je Strategija razvoja kantona osnovni dokument za izradu sektorskih strategija. Program proizlazi iz važeće Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2021-2027 (Strateški cilj 2. - Doprinijeti inkluzivnom društvenom sektoru sa jednakim pravima za sve građane). U okviru strateškog cilja 2. u mjeri 2.3.1. je planirana aktivnost „Podržati razvoj programa prevencije maloljetničkog prestupništva“. Na ovaj način programski prioriteti doprinose ostvarivanju ciljeva Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2021-2027. S obzirom da je Strategija Razvoja Tuzlanskog kantona usklađena sa ciljevima održivog razvoja i ovaj program doprinosi realizaciji istih.

Takođe, Program prevencije, intervencija i resocijalizacije iz oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu (2020-2023)³ predviđa revidiranje istog.

Shodno navedenom, Vlada TK je odlukom broj: 02/1-04-32105/23 od 19.12.2023.godine, imenovala radnu grupu za revidiranje Programa prevencije, intervencije i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2024.-2028. godine koju čine predstavnici nadležnih institucija. Zadatak radne grupe je da na osnovu analize urađenih godišnjih izvještaja o realizaciji Programa za period 2020-2023. godina i

---

¹ Partnerski projekat realiziran u periodu 2010-2014. Univerziteta u Tuzli (Filozofski fakultet Odsjek socijalnog rada, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Odsjek poremećaji u ponašanju i Medicinski fakultet), Univerziteta primijenjenih nauka Sjeverozapadne Švicarske, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK i UG Vive Žene Tuzla kao nosioca projekta.

² Imajući u vidu obavezu interesnog i multidisciplinarnog djelovanja, pored resornih ministarstava u izradu Programa uključeni su i predstavnici akademske zajednice (Filozofski fakultet Odsjek socijalnog rada, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Odsjek poremećaji u ponašanju i Medicinski fakultet), pravosudne institucije, centri za socijalni rad i nevladin sektor.

³ www.vladatk@kim.ba.

aktuelnih potreba revidira Program prevencije, intervencije i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2024-2028. godina.

Na osnovu prikupljenih i objedinjenih podataka dobijenih o realiziranim mjerama urađena je objedinjena Analiza realizacije Programskih mjera i ciljeva za period 2019.-2023. godina. Nakon sumiranja i analize postignutih rezultata, održanih konsultacija i radnih sastanaka, Radna grupa je uradila revidirani prijedlog Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva za područje Tuzlanskog kantona za period 2024.-2028. godina.

1. TEORIJSKE OSNOVE PROGRAMA

1.1. Pojam i pojava maloljetničkog prestupništva

Termin delinkvencija ima korijene u latinskoj riječi "*delictum*", kojom se označava krivično djelo, zločin, prestup, odnosno riječi delinkvent (lat. *delinquere* - pogriješiti), što znači počinitelj krivičnog djela, krivac, zločinac, prestupnik. U literaturi nailazimo na veliki broj pojmova koji se dovode u vezu ili se poistovjećuju sa pojmom maloljetničkog prestupništva, kao što su: odgojna zapuštenost, društvena neprilagođenost, prestupničko ponašanje, rizično ponašanje, poremećaji u ponašanju, asocijalno ponašanje, devijantno ponašanje i dr. Na osnovu međunarodnih standarda, a u cilju izbjegavanja stigmatizacije maloljetnika, u literaturi se termin prestupničko ponašanje koristi kao sinonim za termin delinkvencija, a umjesto termina *delinkvent* koristi se termin *maloljetni prestupnik*. Standardna minimalna pravila UN-a za administraciju pravosudnog sistema za maloljetne prestupnike (Pekinška pravila), u članu 2., tačka 2., definišu pojmove *maloljetnik*, *prestup* i *maloljetni prestupnik* na sljedeći način:

- *Maloljetnik* je dijete ili mlada osoba koja se prema dotičnom pravnom sistemu može, u pogledu prestupa, tretirati drugačije od ostalih;
- *Prestup* je svako ponašanje (postupanje ili ponašanje) koje je kažnjivo po dotičnom pravnom sistemu;
- *Maloljetni prestupnik* je dijete ili mlada osoba za koju se tvrdi da je izvršio/izvršila ili za koga/koju je utvrđeno da je izvršio/izvršila prestup.

Različita su polazišta u definisanju pojave maloljetničkog prestupništva, a koja se mogu svrstati u tri osnovne grupe (Jašović, 1991):

- Prvu grupu definicija čine shvatanja koja polaze isključivo od općih krivično-pravnih inkriminacija u datom društvu i delinkventnim se smatraju samo ponašanja maloljetnika određenog uzrasta koja su zakonom propisana kao krivična djela;
- Drugu grupu čine šire pravno-kriminološke definicije pojave delinkvencije koje pored kršenja očih krivično-pravnih normi maloljetnika podrazumijevaju socijalna ponašanja koja su u sukobu sa drugim zakonskim propisima u određenom društvu;
- Treća grupa definicija pojave maloljetničkog prestupništva se u literaturi označava sociološko-kriminološkim definicijama. Pojam delinkvencije pored kršenja krivičnih i drugih pravnih normi uključuje i socijalna ponašanja maloljetnika koje određena socijalna sredina smatra društveno neprihvatljivim. To su svi oblici poremećaja u ponašanju maloljetnika koji su u suprotnosti sa moralnim, običajnim i drugim normama i sistemom vrijednosti određenog društva.

U najvećem broju zemalja prihvaćeno je uže shvatanje pojave maloljetničkog prestupništva. Šire sociološko-kriminološko shvatanje maloljetničkog prestupništva se koristi u profesionalnom radu u izradi programa i strategija prevencije maloljetničkog prestupništva, a uže pravno-kriminološko shvatanje najčešće u izradi programa intervencija i programa resocijalizacije maloljetnika koji su ispoljili delinkventno ponašanje. Ova dva shvatanja pojave maloljetničkog prestupništva čine i osnovu ovog programa.

Vjerovatnoća javljanja i ponavljanja delinkventnog ponašanja determinisana je interakcijom većeg broja raznovrsnih rizičnih faktora koji svojim interaktivnim, mrežnim i dinamičnim djelovanjem ostvaruju negativan uticaj na proces socijalizacije i oblikovanje socijalnog ponašanja maloljetnika. Prema kriteriju osnovnih životnih područja u kojima djelovanje rizičnih faktora dolazi do izražaja, možemo izdvojiti četiri specifične kategorije rizičnih faktora:

- *Individualni rizični faktori i rizični faktori u vršnjačkim grupama* (otudjenje, buntovništvo i nedostatak vezanosti za zajednicu, prijatelji koji se prestupnički ponašaju, stavovi koji favorizuju prestupničko ponašanje, rana inicijacija poremećaja ponašanja, konstitucionni faktori, kao što su: spol, temperament, inteligencija, emocionalna nestabilnost, nizak nivo samopoštovanja i samopouzdanja, mali prag tolerancije na frustracije, slaba rezilijentnost i dr);
- *Rizični faktori koji djeluju u porodičnoj sredini* (porodična historija problema u ponašanju, problemi u funkcionisanju porodice, porodični konflikti, stavovi roditelja koji favorizuju prestupništvo);
- *Rizični faktori koji djeluju u školskoj sredini* (rano i učestalo antisocijalno ponašanje u školi, školski neuspjeh koji počinje u osnovnoj školi, nedovoljna posvećenost školi i školskim obavezama), i
- *Rizični faktori koji djeluju na nivou lokalne zajednice* (dostupnost psihoaktivnih supstanci, dostupnost vatrenog oružja, zakoni i norme zajednice koji favorizuju zloupotrebu psihoaktivnih supstanci, upotrebu vatrenog oružja i ispoljavanje kriminalnog ponašanja, medijska slika upotrebe nasilja, tranzicija i mobilnost, ekstremna, ekonomska i socijalna deprivacija) (Popović-Čitić i Žunić-Pavlović, 2005).

1.2. Prevencija, tretman i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva

U proučavanju prevencije delinkvencije prihvaćen je sveobuhvatan pristup koji objedinjuje dostignuća različitih naučnih disciplina i oblasti praktičnog djelovanja. Radi sistematizacije saznanja o efektivnoj prevenciji maloljetničkog prestupništva, raznovrsni programi i intervencije organizovani su u četiri osnovna strateška pristupa, a to su: provođenje zakona, razvojna prevencija, prevencija u zajednici i situaciona prevencija, s tim da se razvojna prevencija i prevencija u zajednici često objedinjeno nazivaju socijalnom prevencijom (Torny i Farrington, 1995). Ovi pristupi upućuju na različite pravce preventivnog djelovanja: rane intervencije unapređivanja roditeljskih vještina s ciljem razvijanja samokontrole djeteta, intervencije koje će biti usmjerene na rizične i protektivne faktore koji su specifični za određeni razvojni pravac i uzrast ili intervencije koje će biti usmjerene ka redukovanju raznovrsnih rizičnih faktora na ranom uzrastu.

Situaciona prevencija polazi od toga da je kriminalno ponašanje prevashodno situacionog karaktera i da prestupnici manje ili više racionalno razmišljaju i odlučuju o svom angažovanju u kriminalnim aktivnostima u odnosu na neposrednu situaciju i mogućnosti. Samim tim, preventivno djelovanje podrazumijeva redukovanje mogućnosti za izvršenje krivičnog djela, što se postiže mijenjanjem percepcija potencijalnih prestupnika o potrebnom naporu za izvršenje djela i postojećem riziku, redukovanjem nagrade koja se očekuje od izvršenja krivičnog djela, redukovanjem faktora koji imaju provocirajuće dejstvo, povećanjem osjećanja stida i krivice koji prate izvršenje djela (Cornish i Clarke, 2003).

Prevencija u zajednici predstavlja aktivnosti usmjerene ka promjeni socijalnih uvjeta koji podstiču kriminalno ponašanje članova zajednice (Hope, 1995). To se postiže osposobljavanjem socijalnih institucija, kao što su porodice, škole, vršnjačke grupe, udruženja i organizacije za redukovanje kriminala.

Univerzalni programi prevencije delinkventnog ponašanja uglavnom su u funkciji unapređivanja resursa, kompetencija i vještina čime se postiže imunizacija na negativne uticaje,

ali mogu biti usmjereni i ka rizičnim faktorima koji su zajednički za cjelokupnu populaciju na koju se djeluje.

Selektivni programi prevencije delinkventnog ponašanja osmišljeni su tako da djeluju na specifične rizične faktore identifikovane kod djece i mladih kod kojih postoji izvjesna tendencija ka delinkvenciji. Izdvojeni efektivni programi selektivnog nivoa podijeljeni su prema fokusu djelovanja na tri grupe:

- *Programi orijentisani ka pojedincu,*
- *Programi orijentisani ka interpersonalnim odnosima,*
- *Programi orijentisani ka neposrednoj socijalnoj sredini.*

Indikovani programi namijenjeni su djeci i mladima kod kojih su otkriveni teži oblici negativnih bihevioralnih obrazaca ili delinkventno ponašanje. Ovi programi sprovode se u ustanovama za mentalno zdravlje ili ustanovama za tretman delinkvenata, a uključuju: a) programe orijentisane ka pojedincu, među kojima su najuspješniji oni koji sadrže mentorstvo, profesionalnu orijentaciju i osposobljavanje, modifikaciju ponašanja, promjenu antisocijalnih stavova, trening kognitivnih, socijalnih i bihevioralnih vještina; b) programe orijentisane ka interpersonalnim odnosima (funkcionalna porodična terapija i multisistemska terapija) i c) programe orijentisane ka neposrednoj socijalnoj sredini kojima se mijenjaju pojedini aspekti institucionalnog okruženja s ciljem promovisanja pozitivnog ponašanja i socijalne kompetencije. U postupanju prema učinocima krivičnih djela model kontrole kriminala je dominantan model u oblasti sankcionisanja i korekcije.

Termin *resocijalizacija* potiče od latinske riječi *resocialisatio* (*re - ponovo, socialisatio - podruštvljavanje*). Resocijalizacija označava ponovno podruštvljavanje čovjeka i sukladno tome znači vraćanje iz asocijalnog načina života u normalne oblike ponašanja i odnose, tj. ponovno uključivanje devijantne osobe u društvene procese redovnog života i rada (Bošković, 2001). Sa aspekta kriminalne politike, resocijalizacija ima tri faze:

- Sudska - izrečena mjera ili sankcija;
- Institucionalna - provodi se za vrijeme izdržavanja kazne ili sprovođenja mjera bezbjednosti,
- Postpenalna - realizuje se nakon izdržavanja kazne i provedene mjere.

Od resocijalizacije se očekuje da izmijeni ona lična svojstva koja su ga dovela ili koja su doprinijela vršenju krivičnih djela tj. svojstva koja su neposredno povezana sa kriminalnim ponašanjem. Kao najveće prepreke u procesu resocijalizacije i ponovnom uključivanju u normalan život se označavaju *žigosanost*, isključivanje iz društva, nepovjerenje i neadekvatna podrška društva. Sve ovo rezultira marginalizaciju, obilježavanje i isključivanje iz radne i školske sredine. **Maloljetnici** najčešće nisu dovoljno ili adekvatno kvalifikovani da bi konkurisali na tržištu rada što rezultira nezaposlenošću i velikom količinom nestrukturiranog slobodnog vremena. Zbog svega nabrojanog neophodno je daleko veće uključivanje svih relevantnih faktora i to na najvišem nivou kako bi proces resocijalizacije bio uspješan do kraja i održiv. Potrebno je osigurati što širu i sveobuhvatnu ponudu sadržaja resocijalizacije koji nude intenzivnu psihosocijalnu podršku, kako bi se ovim osobama dala mogućnost aktivnog uključivanja u zajednicu.

2. PRAVNE OSNOVE

U Bosni i Hercegovini na snazi je veoma složen sistem maloljetničkog krivičnog zakonodavstva. Pravno egzistiraju četiri (maloljetnička) krivična zakonodavstva, te se susreću dva legislativna modela uređenja krivičnopravnog statusa maloljetnika u sukobu sa zakonom. Krivični zakon Bosne i Hercegovine sadrži odredbe koje podrazumijevaju primjenu "*tradicionalnog*" zakonskog modela, prema kojem su pojedini segmenti krivičnopravnog statusa maloljetnika uređeni posebnim cjelinama u okviru krivičnog zakona, zakona o krivičnom postupku, te zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Ovakav sistem uređenja

krivičnog statusa maloljetnika u krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH egzistirao je do 2010 odnosno do 2011. godine, kada na snagu stupa novi zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. Također, prateći savremene tokove uređenja maloljetničkog krivičnog zakonodavstva i u Federaciji Bosni i Hercegovini u 2014. godini došlo je do izdvajanja maloljetničkog krivičnog zakonodavstva iz općeg krivičnog zakonodavstva, te je od 2015 godine na snazi istoimeni zakon kao u RS i BD.

2.1. Međunarodni standardi za područje maloljetničkog prestupništva

Odredbe međunarodnih konvencija i sporazuma, u vrijeme kad se donose i stupaju na snagu zavisno od svojih odnosnih uslova, postaju sastavni dio domaćeg prava i imaju veću snagu od bilo koje suprotne odredbe zakona. Stoga sudovi mogu direktno primjenjivati odredbe ratificiranih konvencija pozivanjem na ustavne odredbe. Posebno se u Aneksu I Dejtonskog mirovnog sporazuma priznaje primjenjivost 15 ugovora o ljudskim pravima. Sukladno tome Bosna i Hercegovina, kao i oba entiteta, osiguravaju ostvarivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Među navedenim ugovorima nalaze se *Univerzalna deklaracija UN-a o ljudskim pravima*, *Prvi protokol uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda* i *Konvencija o pravima djeteta*.

Postoji veći broj međunarodnih akata koji u određenoj mjeri kreiraju i određuju tok kretanja maloljetničkog krivičnog prava kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966 predstavlja prvi obavezujući instrument koji je sadržavao određene odredbe relevantne za prava djece u sukobu sa zakonom. Pored ovog dokumenta tu su i ostali akti, kako slijedi.

- Konvencija UN-a o pravima djeteta (1989);
- Minimalna pravila UN-a o sprovođenju maloljetničkog pravosuđa (Pekinška pravila, 1985);
- Pravila UN-a za zaštitu maloljetnika lišenih slobode (JDL pravila, 1990);
- Smjernice UN za prevenciju maloljetničkog prestupništva (Rijadske smjernice, 1990);
- Standardna minimalna pravila UN-a za alternativne kaznene mjere (Tokijska pravila, 1990)
- Minimalna pravila UN-a za zaštitu maloljetnika lišenih slobode iz 1990. godine (Havanska pravila);
- Smjernice za postupanje s djecom u sistemu krivičnog pravosuđa iz 1997. godine (Bečke smjernice);
- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, 1950.;
- Evropska konvencija o izvršenju prava djeteta, 1996.;
- Evropska pravila o društvenim sankcijama i mjerama, 1992. (CE 92(16))

Pored nabrojanih dokumenata važno je istaći i preporuke Savjeta Evrope, i to:

- Preporuka P (87) o društvenom reagovanju na delinkvenciju maloljetnika (1987),
- Preporuka p (88) o društvenom reagovanju na delinkventno ponašanje mladih koji potiču iz migrantskih porodica (1987),
- Preporuka Savjeta ministara Europe Rec (2003) 20 o novim načinima suočavanja sa maloljetničkom delinkvencijom i ulogom maloljetničkog pravosuđa i
- Preporuka Savjeta ministara CM/Rec (2008) II o Europskim pravilima za maloljetne prestupnike osuđene na sankcije ili mjere.

Tendencija novog maloljetničkog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini kreće se u pravcu integracije i inkorporacije svih ovih standarda. Nakon ratifikacije Konvencije UN o pravima djeteta i potpisivanja Dejtonskog sporazuma, Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu, da utvrdi posebna pravna pravila koja se primjenjuju na maloljetne prestupnike i osnuje tijela maloljetničkog pravosuđa poštivajući principe najboljeg interesa djeteta, prava na život, opstanak, razvoj, nediskriminaciju i poštivanje prava i mišljenja djeteta.

Međunarodni standardi u oblasti postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom preporučuju da se smještanje maloljetnika u ustanove, odnosno primjena institucionalnog tretmana, koristi samo kao krajnje sredstvo i u što kraćem trajanju. (*Pravilo 11. Standardnih minimalnih pravila za maloljetničko pravosuđe*). Maloljetnici u ustanovama moraju biti odvojeni od odraslih, izuzev ako se radi o članovima iste porodice. (*Pravilo 29.*). Pravilo 30 predviđa formiranje otvorenih ustanova za boravak maloljetnika bez ili sa minimalnim obezbjeđenjem uz veoma mali broj zatvorenih maloljetnika. Nadalje, Pravila predviđaju da se maloljetnicima osiguraju obavezno školovanje van ustanove u redovnim školama, pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na slobodne aktivnosti i slobodnu komunikaciju. S pravom možemo zaključiti da su međunarodni standardi u gore pobrojanim međunarodnim aktima, inkorporirani u odredbe novog maloljetničkog zakonodavstva na području Bosne i Hercegovine.

2.2. Domaći pravni okvir

Konvencija o pravima djeteta je sastavni dio Ustava Bosna i Hercegovina (Aneks I) i time ugrađena u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine. Na ovaj način zagwarantovano je pravo svakog djeteta na potpun i skladan razvoj. Ustavom Bosne i Hercegovine i ustavima oba entiteta (Federacija BiH i RS) građanima Bosna i Hercegovina, a posebno djeci, zagwarantovana su sva prava i slobode, neovisno o njihovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, religiji, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, imovini, rođenju, obrazovanju, položaju u društvu i drugim osobinama.

Ustav Bosne i Hercegovine: Član 2. (Ljudska prava i osnovne slobode)

Ljudska prava; Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat će najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Međunarodni standardi; Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Katalog prava; Sve osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana. Nediskriminacija.

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, garantovano je svim osobama u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što su: spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, II Ljudska prava i osnovne slobode

Član 2. Federacija će osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu ovog ustava. Posebno: (1) Sve osobe na teritoriji Federacije uživaju prava na: a) život; b) slobodu, s tim da su hapšenje i pritvaranje dopušteni samo u skladu sa zakonom; c) jednakost pred zakonom; d) zabranu svake diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, polu, jeziku, religiji ili vjeronanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom i socijalnom porijeklu; e) pravičan krivični postupak; f) zabranu mučenja, okrutnog ili nehumanog postupanja ili kažnjavanja; g) privatnost; h) slobodu kretanja; i) azil; j) zaštitu obitelji i djece; k) imovinu; l) osnovne slobode: slobodu govora i štampe; slobodu mišljenja, savjesti i uvjerenja; slobodu religije, uključujući privatno i javno vjeroispovjedanje; slobodu okupljanja; slobodu udruživanja, uključujući slobodu osnivanja i pripadanja sindikatima i slobodu neudruživanja; slobodu na rad; m) obrazovanje; n) socijalnu zaštitu; o) zdravstvenu zaštitu; p) prehranu; r) utočište; i s) zaštitu manjina i potencijalno ugroženih grupa;

Ustav Tuzlanskog kantona, II Ljudska prava i osnovne slobode

Član 7. U ostvarivanju svojih nadležnosti, Kanton osigurava i provodi sve mjere zaštite ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine i njegovim aneksima, Ustavom

Federacije i njegovim Aneksom i ovim ustavom, vodeći računa o jednakopravnosti svih naroda i građana u Kantonu, općinama i gradovima.

2.2.1. Okvirno zakonodavstvo u oblasti zaštite djece i maloljetnika i maloljetničkog prestupništva

Program prevencije, intervencija i resocijalizacije iz oblasti maloljetničkog prestupništva za područje Tuzlanskog kantona osim što se zasniva na principima koji proizilaze iz Ustava BiH, FBiH i Tuzlanskog kantona temelji se i na sljedećim zakonima, zakonskim aktima i strateškim dokumentima:

Zakoni BiH

- Krivični zakon BiH, (“Službeni glasnik BiH”, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21, 31/23 i 47/23);
- Zakon o prekršajima BiH (“Službeni glasnik BiH”, broj 41/07, 18/12, 36/14, 81/15 i 65/20);
- Zakon o krivičnom postupku BiH, (“Službeni glasnik BiH”, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 9/09, 12/09, 16/09, 72/13, 65/18 i 22/21-O.U.S);
- Zakon o zabrani diskriminacije BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 59/09 i 66/16);
- Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 16/03, 102/09 i 32/10 – prečišćeni tekst);
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 18/03 i 88/07).

Strateški dokumenti BiH

- Akcijski plan za djecu u Bosni i Hercegovini 2015.-2018;
- Strategija za borbu protiv nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini 2012.-2015;
- Okvirna politika unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 36/12);
- Državna strategija nadzora nad opojnim drogama, sprečavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini (2018-2023);
- Smjernice za prikupljanje podataka u oblasti maloljetničkog prestupništva u Bosni i Hercegovini.

Zakoni FBiH

- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine FBiH“ br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 40/18, 16/23, 19/17, 52/22 i 60/23);
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH“ br. 46/10 i 75/13);
- Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH 36/10);
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH (“Službeni glasnik FBiH“, br.20/13 i 75/21);
- Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama („Sl. novine FBiH“, br. 37/01, 40/02; 52/11 i 14/13);
- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službene novine FBiH“ broj: 7/14 i 74/20).

Strateški i drugi dokumenti FBiH

- Pravilnik o načinu i mjestu provođenja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana učinilaca nasilja u porodici (“Službene novine Federacije BiH”, broj 60/06);

- Pravilnik o načinu i mjestu provođenja zaštitne mjere obaveznog liječenja od ovisnosti od alkohola, opojnih droga ili drugih psihotropnih supstanci učinilaca nasilja u porodici („Službene novine FBiH“, broj 23/08);
- Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024.-2027. („Službene novine Federacije BiH“, broj 100/23)
- Strateški plan za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u FBiH 2013.-2017.;
- Politika i Strategija za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja u Federaciji BiH (2012-2020);
- Akcioni plan za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga u Federaciji Bosne i Hercegovine (2012-2013);
- Strateški program sigurnosti djece u digitalnom okruženju 2021-2024. Federacije BiH;
- Akcioni plan za borbu protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju 2021-2024. u Federaciji BiH;
-

Zakoni Tuzlanskog kantona

- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom -drugi prečišćeni tekst („Službene novine TK“ broj:18/23);
- Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju (Službene novine TK” broj 9/15, 6/16, 14/18, 14/19, 6/20, 10/20-prečišćeni tekst, 8/21, 11/21, 22/21, 5/22, 6/22- O.U.S. i 12/23)
- Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju (Službene novine TK 17/11, 9/15, 6/16, 14/18, 14/19, 6/20, 10/20, 10/20-prečišćeni tekst, 11/20, 821, 11/21, 22/21, 5/22, 6/22-O.U.S., 10/22, 11/22, 9/23 i 12/23)
- Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći (“Službene novine TK” br. 17/23)
- Zakon o izvršenju sankcija (“Službene novine Tuzlanskog kantona”, br. 11/09 - prečišćeni tekst, 4/10, 12/12, 8/15 i 8/18) kojim se propisuje izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar,
- Zakon o osnivanju Javne ustanove Odgojni centar Tuzlanskog kantona (“Službene novine Tuzlanskog kantona”, br. 5/09, 15/13, 8/15 i 10/18) kao ustanove nadležne za izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar.

Strateški i drugi dokumenti TK-a

- Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021.-2027. godina
- Akcioni plan za mlade Tuzlanskog kantona za 2014. godinu
- Program prevencije, intervencija i resocijalizacije maloljetničke delinkvencije na području TK za period 2020.-2023.godine;
- Akcioni plan prevencije i zaštite od nasilja u porodici za 2022.-2023. godinu.

2.3. Alternativne mjere u okviru Zakona o zaštiti djece i maloljetnika i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku

Maloljetni učinioci krivičnih djela odavno imaju poseban status zbog starosne dobi koja je ispunjena različitim stalnim biološkim i psihološkim promjenama, što zahtijeva prilagođavanje mjera iz krivične oblasti njihovom uzrastu. U Bosni i Hercegovini su usvojeni entitetski zakoni o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku i Brčko Distriktu BiH, jer nije bilo odgovarajuće saglasnosti za donošenje jedinstvenog zakona na nivou države. Cilj novog krivičnog zakonodavstva je da se poveća primjena alternativnih načina rješavanja krivičnih sporova izbjegavanjem izricanja krivičnih sankcija maloljetnicima, odnosno njihovo institucionalno tretiranje. Alternativne mjere predstavljaju instrumente koji

imaju za cilj da se utječe na ličnost i ponašanje maloljetnika, bez vođenja sudskog postupka, dok krivične sankcije predstavljaju tradicionalne instrumente koji se izriču po okončanju krivičnog postupka. U suštini, predstavljaju svako postupanje nadležnih organa koje imaju za cilj da društvenu reakciju na maloljetničku delinkvenciju preusmjere na vanevidske mehanizme rješavanja ovog problema. Ovo preusmjerenje se događa prije ili tokom postupka koje vode nadležni organi ali ne i nakon provedenog krivičnog postupka. Suština ovakvog pristupa je da maloljetnik ne ulazi u sistem krivičnog pravosuđa pa se ovaj sistem naziva diverzioni sistem ili sistem preusmjerenja. Ovaj sistem donosi mnoštvo benefita u okviru drugih vanevidskih (društvenih) struktura i agencija u odnosu na klasični sudski postupak.

Imajući u vidu uticaj međunarodnih standarda i primjere dobre prakse iz okruženja, uvedena je posebna vrsta alternativnih, neformalnih mjera pod nazivom *policijsko upozorenje*, čime je otvorena mogućnost za skretanje krivičnog postupka ka vanevidskim mehanizmima od strane policijskih službenika, koje se može izreći za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Jedna od posebno važnih novina u maloljetničkom zakonodavstvu odnosi se na primjenu instituta *Odgojnih preporuka*, koje se mogu primijeniti za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za krivična djela za koja je propisana kazna duža od tri godine ako je to srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela, odnosno *Principu srazmjernosti* iz člana 9. zakona. Također, novim zakonskim izmjenama nema više ograničenja da pojedine preporuke može izreći sudija za maloljetnike, a pojedine tužitelj.

Prema članu 90. ZZPDMKP FBiH, tužitelj je dužan da prije donošenja naredbe za pokretanje pripremnog postupka prema maloljetniku za krivična djela iz člana 89. stav 1. ovog zakona razmotri mogućnost i opravdanost primjene odgojne preporuke u skladu sa odredbama ovog zakona, dok je prema stavu 2. istog člana kada tužitelj ne primjeni odgojnu preporuku za krivična djela iz člana 89. stav 1 ovog zakona dužan obrazložiti razloge za donošenje takve odluke. Neprimjenjivanje odgojne preporuke u skladu sa članom 90. ZZPDMKP FBiH tužitelj je dužan obrazložiti u prijedlogu za izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora. Prije donošenja odluke o postupanju po prijedlogu tužitelja za izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora sudija je dužan razmotriti mogućnost i opravdanost primjene odgojne preporuke.

3. ANALIZA STANJA POJAVE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA U TK-a

3.1. Pokazatelji javljanja maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu u periodu od 2020. - 2023. godine

Prema statističkim pokazateljima MUP TK-a broj krivičnih djela koja su počinili maloljetnici na području TK od 2020-2023. godine je u kontinuiranom opadanju, a što je prikazano tabelarno:

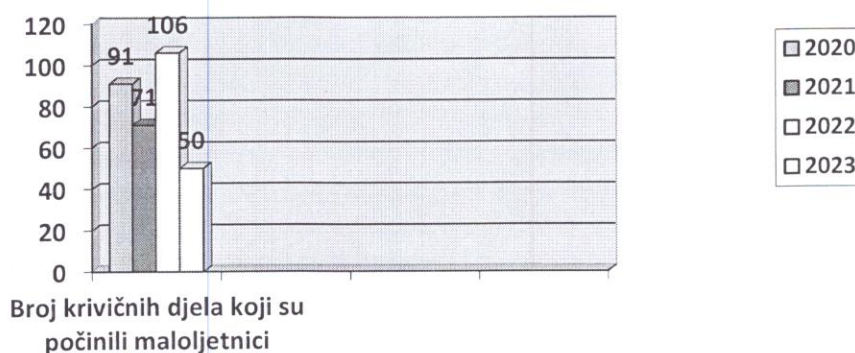
Tabela 1: Pregled broja kd-a učinjenih od strane maloljetnih lica u odnosu na ukupan broj učinjenih kd-a.. iskazan i procentualno, 2020-2023 godina

	2020 godina	2021 godina	2022 godina	2023 godina
Ukupan broj krivičnih dijela	3985	3993	3666	3428
Broj KD-a koje su počinili maloljetnici	<u>91</u>	<u>71</u>	<u>106</u>	<u>50</u>
% učešća kd-a učinjenih od strane maloljetnika	2,28	1,81	2,9	1,4,

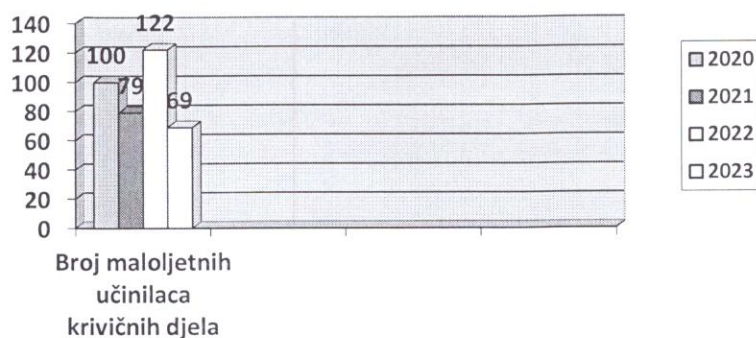
Tabela 2. Pregled broja maloljetnih učinilaca u odnosu na ukupan broj učinilaca kd-a. iskazano i procentualno 2020-2023. godina

	2020 godina	2021 godina	2022 godina	2023 godina
Ukupan broj učinilaca krivičnih djela	3213	3234	3219	2791
Broj maloljetnih učinilaca KD-a	<u>100</u>	<u>79</u>	<u>122</u>	<u>69</u>
% učešća maloljetnih učinilaca u ukupnom broju učinilaca kd-a	3,69	3,76	3,04	2,5

Grafički prikaz broja krivičnih djela koje su počinili maloljetnici 2020-2023 godina

Grafički prikaz broja maloljetnih učinilaca krivičnih djela 2020-2023. godina

3.2. Analiza stanja maloljetničkog prestupništva sa aspekta sistema sigurnosti uz osvrt na preventivne aktivnosti

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona 2009. godine u Sektoru kriminalističke policije osniva Odjeljenje za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici (u daljem tekstu Odsjek), koje će permanentnim djelovanjem u skladu sa zakonom odgovoriti na rastući problem maloljetničke delinkvencije u Tuzlanskom kantonu, koji je u tom periodu

bio u porastu. Od osnivanja pa do danas Odsjek za seksualne delikte maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici funkcioniše kao savremena služba pri Upravi policije - Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, koja je permanentno dostupna svim građanima, kontinuirano stremeći kvalitetnijem i efikasnijem djelovanju sa profesionalnim stručnim, odgovornim i moralnim kadrovima, koji stalnim obukama i edukacijama unapređuju svoj rad iz oblasti maloljetničkog prestupništva i zaštite djece.

U svom djelokrugu rada Odsjek pored represivne aktivnosti kontinuirano sprovodi i preventivne aktivnosti koje se ogledaju u educiranju djece, maloljetnika, roditelja, nastavnika i pedagoga u školama na području Tuzlanskog kantona, upoznavajući iste sa pojavnim oblicima maloljetničkog prestupništva, krivično-pravnim aspektima maloljetničkog prestupništva, vršnjačkog nasilja, zaštite djece od zloupotreba u digitalnom okruženju, neprihvatljivog ponašanja u zonama odgojno-obrazovnih ustanova, te postupanju policijskih službenika prema djeci i maloljetnicima.

Zbog ukazanih potreba i pozitivnih statističkih pokazatelja službenici Uprave policije-Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona u saradnji sa drugim Ministarstvima iz godine u godinu provode preventivne aktivnosti, s ciljem smanjenja broja krivičnih djela i smanjena maloljetnih učinilaca krivičnih djela, a kako je prikazano i u Tabeli broj 1 i Tabeli broj 2.

Tabela 3: Broj održanih edukativno-informativnih predavanja od strane policijskih službenika Uprave policije MUP TK-a za period 2020-2023 godina:

	2020. godina	2021 godina	2022 godina	2023 godina
Ukupan broj škola	4	8	32	21
Ukupan broj učenika	278	236	1894	1720
Ukupan broj roditelja/nastavnika	8	50	60	40

Kao što je evidentno iz prezentiranih statističkih pokazatelja u toku 2020. godine i 2021. godine kada je u pitanju broj održanih edukativnih predavanja, nisu realizirane preventivne aktivnosti predviđene Programom, a razlog tome je svakako bila trenutna epidemiološka situacija izazvana pandemijom Covid-19 zbog čega se u cilju poštivanja naloženih epidemioloških mjera nisu se stekli uslovi organiziranja edukativnih predavanja za učenike i nastavnike osnovnih i srednjih škola. Nakon poboljšanja epidemiološke situacije izazvane pandemijom Covid-19 policijski službenici Uprave policije MUP TK-a su u 2022. godini i 2023. godini nastavili sa planiranim preventivnim aktivnostima. Policijski službenici Uprave policije-Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Odsjeka za seksualne delikte maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici u saradnji sa Odgojnim centrom TK-a i Ministarstvom obrazovanja i nauke TK-a, nastavljaju sa preventivnim aktivnostima i u školskoj 2023/2024 godini, (u cilju je realizacija interaktivnih i edukativnih radionica u osnovnim i srednjim školama) a na osnovu operativnog plana Uprave policije MUP-a TK za 2023/2024 godinu, Programa prevencije, intervencije i resocijalizacije u oblasti maloljetničke delinkvencije za područje TK-a za period 2020-2023 godine. Kao rezultat svih gore navedenih aktivnosti i drugih radnji koje se poduzimaju, primjetno je smanjenje kako broja krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih lica tako i smanjenje broja maloljetnih učinilaca krivičnih djela na području Tuzlanskog kantona iz godine u godinu.

3.3. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta pravosudnog sistema

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Federaciji BiH („Sl. novine Federacije BiH“ br.7/14) po svojoj strukturi i sadržaju se prvenstveno bavi maloljetnicima u sukobu sa zakonom i prvi put postavljajući opća načela postupanja na jednom mjestu objedinjuje odredbe materijalnog, procesnog i izvršnog prava. Postupak prema maloljetnicima predstavlja kombinovani oblik pravosudnog (krivičnog) i zaštitičenog (protektivnog) modela koji maloljetnicima u odnosu na punoljetne učinioce krivičnih djela daje povoljniji položaj, značajniju ulogu i zaštitu. U ovaj sistem involvirani su i elementi modela minimalne intervencije zasnovane na izbjegavanju uključivanja maloljetnog učinioaca u formalni krivični postupak i izricanju sankcije. To se postiže kroz postupanje primjenom principa oportuniteta kada se krivično gonjenje ili obustava postupka prema maloljetniku uvjetuje izvršenjem određenih obaveza. Dakle, princip oportuniteta otvara mogućnost primjene mehanizma kojim se izvan formalne krivične procedure predmeti maloljetnih učinilaca krivičnih djela rješavaju jednostavno, efikasno i bez velikih troškova.

Prema utvrđenim pravilima postupanja prema maloljetnicima koji su u sukobu sa zakonom, mladim punoljetnim osobama kao i djeci i maloljetnicima koja su žrtve i svjedoci počinjenog krivičnog djela dužni su postupati sudovi, tužilaštva, ovlaštene službene osobe organa gonjenja, organi starateljstva, porodice, škole, institucije na svim nivoima društvene zajednice kao i drugi učesnici uključeni u krivičnu proceduru i to na način kojim se, bez diskriminacije unapređuje osjećaj dostojanstva i lične vrijednosti djeteta, uzima u obzir uzrast djeteta, najbolji interes djeteta, njegovo pravo na život, opstanak i razvoj te omogućuje da dijete u skladu sa uzrastom i zrelošću izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja se njega tiču, pri čemu sva zalaganja trebaju voditi njegovoj rehabilitaciji i preuzimanju konstruktivne uloge u društvu. Imajući u vidu ovako veliku ulogu svih relevantnih stručnjaka i institucija bilo je potrebno izvršiti specijalizaciju odnosno edukaciju kako bi svi stekli posebna znanja iz oblasti prava djeteta i krivično pravne zaštite djece i maloljetnika. Zbog toga u krivičnim postupcima prema maloljetnicima i postupcima gdje su maloljetnici i djeca žrtve krivičnih djela postupaju tužioci, sudije i advokati koji imaju posebna znanja iz oblasti rada sa maloljetnicima, a posebna znanja moraju imati i posebna ovlaštena lica inspektori koji rade sa maloljetnicima.

U skladu sa zakonom prema maloljetnicima se mogu izreći odgojne mjere kazna maloljetničkog zatvora i sigurnosne mjere. Pored odgojnih mjera prema maloljetnicima se mogu izreći kao alternativne mjere odgojne preporuke, policijsko upozorenje i posebne obaveze što je novina u postupcima prema maloljetnicima.

Kantonalno tužilaštvo u postupku prema maloljetnicima postupa u momentu kada postoje osnovi sumnje da je maloljetnik počinio krivično djelo kao i u momentu kada policijski organi dostave izvještaj da je maloljetnik počinio tačno određeno krivično djelo. Postupak se vodi po odredbama Zakona vodeći računa o svim gore navedenim elementima nakon čega se postupak završava u većini slučajeva prijedlogom za izricanje adekvatne odgojne mjere pri čemu se tužilaštvo u većini slučajeva rukovodi socijalnom anamnezom koju dobije od organa starateljstva, te mišljenjem stručnog savjetnika psihologa Kantonalnog tužilaštva, zatim ukoliko utvrdi da maloljetnik ne spada u kategoriju odgojno zapuštene djece donosi negativnu odluku primjenom načela oportuniteta ili donosi naredbu o obustavi pripremnog postupka ukoliko se utvrdi da nema dovoljno dokaza. O svim preduzetim radnjama obavještavaju se svi učesnici u postupku, a posebno centri za socijalni rad koji vode evidencije o izricanju svih mjera prema maloljetnicima. Saradnja sa organima starateljstva je dosta dobra s tim što je potrebno izvršiti edukaciju radnika posebno psihologa koji rade sa maloljetnicima.

U pogledu maloljetničkog prestupništva sa aspekta Kantonalnog tužilaštva, u odnosu na ranije godine (2016-2019.) bio je primjetan manji broj predmeta, međutim maloljetnici i dalje čine krivična djela i u tužilaštvu postoji veći broj predmeta koji su u radu, ali je zapaženo i da se jedan broj predmeta završavao primjenom alternativnih metoda postupanja. Međutim u periodu 2020-2023. doslo je do stagnacije u primjeni alternativnih metoda postupanja.

Tabela 4: Pregled vrsta izrečenih mjera od strane općinskih/gradskih sudova u periodu 2020-2023.

Red. br.	Vrsta izrečene mjere	2020. godina	2021. godina	2022. godina	2023. godina
1.	sudski ukor	10	13	7	2
2.	pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja	15	34	17	10
3.	upućivanje u odgojno/vaspitni centar za maloljetnike	10	8	7	3
4.	pojačan nadzor roditelja, usvojioca ili hranitelja	8	7	6	1

Prema prikupljenim podacima od općinskih/gradskih sudova na području Tuzlanskog kantona, u prethodnom periodu **nije primijenjena niti jedna odgojna preporuka** od strane sudije za maloljetnike. Također, nije bilo slučajeva neslaganja sudije za maloljetnike sa prijedlogom tužitelja o izricanju odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora.

Prema evidenciji zaprimljenih, predmeta u radu, završenih primjenom odgojnih preporuka i policijskih upozorenja, kao i završenih primjenom načela oportuniteta, protiv maloljetnika u sukobu sa zakonom u *Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona* u periodu od 01.01.2021. godine do 31.12.2023. godine, uvidom u TCMS ovog tužilaštva utvrđeno je slijedeće:

- zaprimljeno je 258 predmeta protiv maloljetnika u sukobu sa zakonom (tokom 2021. godine 99 predmeta, 2022. godine 86 predmeta i 2023. godine 73 predmeta),
- u radu je 80 predmeta protiv maloljetnika u sukobu sa zakonom (2021. godine 24 predmeta, 2022. godine 29 predmeta i 2023. godine 27 predmeta),
- nema riješenih predmeta protiv maloljetnika u sukobu sa zakonom primjenom odgojnih preporuka,
- riješeno je 7 predmeta protiv maloljetnika u sukobu sa zakonom davanjem saglasnosti za primjenu policijskog upozorenja (2021. godine 2 predmeta, 2022. godine 4 predmeta i 2023. godine 1 predmet),
- riješeno je 92 (82 predmeta kroz TCMS riješeno nepokretanjem postupka – cjelishodnost, te 16 predmeta kroz TCMS riješeno nepokretanjem pripremnog postupka) predmeta protiv maloljetnika u sukobu sa zakonom primjenom načela oportuniteta.

3.4. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta sistema socijalne zaštite

U početku primjene Programa, kao posljedica pandemije nadležne institucije su u smanjenom obimu provodile planirane programe edukacije u oblasti prevencije maloljetničkog prijestupništva a što se može povezati sa podacima od strane Centara za socijalni rad koji su

evidentirali povećanje broja odgojno zanemarene i odgojno zapuštene djece sa 358 –oro u 2020. godini na 432 -oje djece u 2021. godini.

U 2022. godini evidentirano je 122 odgojno zanemarene djece i 106 odgojno zapuštene djece što je manje nego u 2021. godini. Međutim u 2023. godini ponovo je došlo do značajnog povećanja broja odgojno zanemarene djece (172) i odgojno zapuštene djece (110).

Tabela 5: Pregled broja odgojno zanemarene i odgojno zapuštene djece u TK po spolnoj strukturi za period 2020 – 2023.

	2020		2021		2022		2023	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Odgojno zanemarena	104	70	143	87	83	39	109	63
Odgojno zapuštena	113	71	133	79	96	10	92	28
Ukupno	217	141	276	166	179	49	201	91
Ukupno (M+Ž)	358		442		228		292	

Prema podacima centara za socijalni rad u 2021. godini na području Tuzlanskog kantona evidentirano je 988-oro djece, zatim 1156 djece u 2022. i 917 djece u 2023. godini. Imajući u vidu broj odgojno zapustene i uzanemarene djece kao i djecu čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama (zbog nesređenih odnosa, materijalnih ili drugih razloga) Znači da je uslugama i podrškom centara za socijalni rad na godišnje obuhvaćeno u prosjeku oko 1300 djece i njihovih porodica sa intenzivnim psihosocijalnim radom i mjerama porodično-pravne zaštite. Navedene kategorije djece, pored prava vezanih za novčana davanja i pravo na smještaj u drugu porodicu i ustanove socijalne zaštite, imaju pravo na usluge socijalnog i drugog stručnog rada. Ovo pravo mogu ostvariti pojedinci, porodice i društvene grupe, neovisno od materijalnih mogućnosti i korištenja nekog od oblika socijalne zaštite, radi zaštite njihovih prava i interesa i sprečavanja pojava i ublažavanja posljedica socijalnih problema. Uslugama socijalnog i drugog stručnog rada, smatra se savjetodavni rad koji obavljaju ustanove u rješavanju porodičnih i bračnih problema, te mjere i akcije, u saradnji sa mjesnim zajednicama i drugim organima, na suzbijanju i sprečavanju društveno neprihvatljivog ponašanja djece i omladine i ostalih pojedinaca, porodica i društvenih grupa.

Uloga centara za socijalni rad u zaštiti i resocijalizaciji maloljetnih prestupnika posmatra se sa aspekta pravne nadležnosti i sa stručno-metodičkog stanovišta. Pravni aspekt se odnosi na: a) isključivu nadležnost organa starateljstva, b) nadležnost u postupku prije donošenja sudske odluke i c) nadležnost po donošenju sudske odluke. Isključiva nadležnost organa starateljstva se odnosi na krivično neodgovorne izvršioce krivičnih djela (do 14 godina),

prema kojima nije pokrenut krivični postupak ili nije izrečena krivična sankcija, kao i na djecu s poremećajima u ponašanju koja nisu vršila krivična djela. Nadležnost CZSR u postupku prije donošenja sudske odluke podrazumijeva:

- Da aktivno radi na upoznavanju porodičnog i ukupnog socijalnog statusa maloljetnika i njegove porodice kao i upoznavanju ličnosti samog maloljetnika;
- Da primjenjuje odgovarajuće mjere socijalne zaštite;
- Da učestvuje u odlučivanju sa tužiocem o pokretanju postupka ili odbacivanju prijave;
- Da sa sudijom za maloljetnike aktivno saraduje u toku pripremnog postupka;
- Da učestvuje na glavnom pretresu i predlaže mjeru koju treba izreći maloljetniku.

Nadležnost po donošenju sudske odluke se odnosi na kontrolisanje izvršavanja vanzavodskih odgojnih mjera i mjere pojačanog nadzora organa starateljstva. Zbog toga bi u CZSR trebalo da postoji Odjeljenje za rad sa maloljetnicima koji su u sukobu sa zakonom, što u praksi nije slučaj zbog nedostatka stručnog kadra. Reforma sistema socijalne zaštite je u toku i shodno tome usvojeni su i standardi i normativi vezano kadrovske i druge uslove koje trebaju ispunjavati ustanove i drugi pružaoci usluga u oblasti socijalne zaštite. Analizom pregleda kadrovske strukture u Centrima za socijalni rad utvrđeno je da u 2023. godini nije došlo do poboljšanja kadrovske strukture. Naime, u 13 Centara zaposleno je 97 profesionalaca koji mogu biti članovi stručnog tima i to: 56 diplomiranih socijalnih radnika, 17 dipl. pravnika, 13 pedagoga- psihologa, 5 psihologa, 4 dipl. socijalna pedagoga i 2 defektologa. Analizom broja stručnog kadra koji nedostaje u odnosu na propisane standarde utvrđeno je da nedostaje ukupno 112 stručnih radnika koji bi činili stručne timove u centrima za socijalni rad, a što je više od 50% propisanog kadra i to: 54 dipl. socijalna radnika, 26 psihologa, 19 pedagoga; pedagoga- psihologa i socijalnih pedagoga i 12 dipl. pravnika. Stoga, i dalje poseban problem u Centrima za socijalni rad je kadrovska struktura koja nije u skladu sa propisanim standardima i normativima i nije u mogućnosti odgovoriti zahtjevima lica i porodica u stanju socijalne potrebe, a posebno nema mogućnosti preventivnog djelovanja u sferi zaštite porodice, saniranja poremećaja porodičnih odnosa, prevenciji nastanka sociopatoloških pojava (delinkvencije, nasilja u porodici, bolesti ovisnosti, prosjačenja, skitnje i sl.) koje proizvode veliku društvenu štetu kako lokalnoj zajednici tako i široj regiji.

U okviru obezbjeđenja razvoja kapaciteta pružalaca socijalnih usluga: porodičnih savjetovališta, dnevnih centara, centara za savjetovanje, edukativnih centara, mobilnih timova i drugih koji pružaju pomoć i podršku porodicama i djeci ostvareni su sljedeći rezultati:

- JU Centar za socijalni rad Lukavac je Odlukom upravnog odbora proširila djelatnost sa Odjelom savjetovališta za mlade, brak i porodicu.
- JU Centar za socijalni rad Tuzla već ima savjetovalište koje radi samo jedan dan jer nema kadra. Na inicijativu nevladinog sektora uz podršku grada Tuzla tri javne ustanove (Dom zdravlja Tuzla, JU Centar za kulturu Tuzla i JU Centar za socijalni rad Tuzla) otvorile su besplatno psihološko savjetovalište čija je svrha pružiti podršku mladima. Kancelarija savjetovališta dostupna je mladima dva sata sedmično.

U tom kontekstu značajni su i resursi nevladinih organizacija koje pružaju usluge prevencije i intervencije djeci i porodicama, kao što su: Dnevni centar za djecu ulice pri UG Zemlja djece Tuzla, Dnevni centar za djecu iz rizičnih porodica pri UHD Prijateljice Tuzla, Porodično savjetovalište pri Amica Educa Tuzla, Savjetovalište za djecu i mlade pri UG Snaga žene Tuzla, Centar za terapiju i rehabilitaciju UG Vive Žene Tuzla.

Kada je u pitanju *resocijalizacija* treba uzeti u obzir resurse JU Centar za rehabilitaciju ovisnika o psihoaktivnim supstancama (CROPS) za radno-okupacionu terapiju (poljoprivredna djelatnost), iskustvo u psihološkoj terapiji i novootvoreno savjetovalište u Tuzli, koje se

fokusira na rad sa liječenim ovisnicima i njihovim porodicama s ciljem prevencije recidiva i pružanja podrške njihovoj resocijalizaciji. CROPS, takođe, realizira i projekte prevencije bolesti ovisnosti edukacijom učenika osnovnih i srednjih škola. Značajni su i resursi Fondacije „Selo mira“ Turija koji u okviru svog zanatskog centra imaju savremeno opremljene radionice i to: automehaničarska, autoelektričarska, stolarska, kuharska, pekarska, šnajderska i frizerska. Radionice koriste mladi Sela mira, ali su otvorene i za potrebe mladih iz lokalne i šire zajednice i već ih koriste učenici srednjih stručnih škola.

Međusektorska i transdisciplinarna saradnja je značajna za korištenje resursa i prevazilaženje slabosti sektora. Zbog navedenog potrebno je inicirati jačanje kapaciteta centara za socijalni rad i drugih pružalaca usluga i njihovo umrežavanje u cilju adekvatnije podrške djeci i porodicama. Na rad centara za socijalni rad negativno se odražava i činjenica da drugi sektori (zdravstveni, obrazovni sistem, policijske stanice i PU) isto nisu kapacitirani sa propisanim stručnim kadrom potrebnim za rad sa djecom i maloljetnicima (psiholozi, socijalni radnici, socijalni pedagozi idr.) i to sami ne ističu, istovremeno se oslanjaju na podršku stručnog kadra iz centara za socijalni rad.

3.5. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta obrazovnog sistema

Na području Tuzlanskog kantona ima 90 redovnih i specijalnih osnovnih škola, kao i 34 srednje škole. Pored ostvarenih rezultata u učenju u školama na području TK, posebna pažnja se posvećuje vladanju učenika, redovnosti pohađanja nastave, razlozima izostajanja sa nastave, *realizaciji programa prevencije* i izvještaju o primjeni Protokola o postupanju u slučajevima pojave nasilja među i nad vršnjacima, saradnji škola sa roditeljima, institucijama izvan škola i lokalnom zajednicom i drugim aktivnostima planiranim godišnjim programom rada škole, uvažavajući specifičnost svake škole u kontekstu okruženja u kojem škola djeluje.

Pedagoški zavod TK-a u saradnji sa školama i Ministarstvom obrazovanja i nauke TK-a se kontinuirano bavi problemom maloljetničkog prestupništva, pomaže školama i po potrebi se uključuje u pomaganje školskom menadžmentu i nastavnicima kroz savjetodavni rad i stručni nadzor. Nakon pucnjave maloljetnika u lukavačkoj osnovnoj školi i školama u regionu, *donoseno je nekoliko novih i izmjene postojećih podzakonskih propisa*, koji uključuju definiranje neprihvatljivih oblika ponašanja učenika u školi i školskom dvorištu, prevenciju neprihvatljivih oblika ponašanja, u šta se svrstavaju i različiti pojavnici oblici nasilja i maloljetničkog prestupništva, obaveze roditelja/staratelja o saradnji, saradnji škola i institucija u pogledu prevencije i postupanja u slučaju međuvršnjačkog nasilja i prestupništva.

Rezultati ispitivanja stavova zaposlenika u osnovnim i srednjim školama u TK, provedenog od strane Pedagoškog zavoda TK u decembru 2023. godine, vezano za potrebe nenastavnog osoblja pokazuju da zaposlenici u osnovnim i srednjim školama smatraju da je potrebno kontinuirano educirati nastavnike i saradnike u školi, osnažiti kapacitet škole, ali i kontinuirano provoditi edukacije učenika i roditelja o nasilnim oblicima i neprihvatljivim ponašanjima učenika, prevenciji međuvršnjačkog nasilja i maloljetničkog prestupništva, te protokolima i postupanju u slučaju kada se nasilni oblicima pojave u školi i izvan nje, što uključuje i međusektorsku saradnju institucija. Da bi se unaprijedile kompetencije postojećih stručnih kadrova u školi značajnu ulogu mogu imati nevladine organizacije. Ključni problem jeste nedovoljno razvijena multisektorska saradnja na prevenciji i suzbijanju pojava oblika nasilja i maloljetničkog prestupništva, ne samo u izradi provedbenih akata, nego i njihovoj provedbi. Povratne informacije o pojavnim oblicima maloljetničkog prestupništva i saradnja škola, centara za socijalni rad, zdravstvenih ustanova i policijskih uprava izostaje i oslikava nedovoljnu razvijenost sistema.

Saradnja škole i roditelja zasnovana je na partnerskim odnosima, te je prisustvo roditelja u školi veoma značajno jer se između nastavnika, razrednika ostvaruje neposrednost u informisanju i pravovremenost u ostvarivanju zajedničkog odgojnog djelovanja, rješavanja odgojno-obrazovnih problema i praćenja napredovanja učenika, a kod učenika stvara osjećaj sigurnosti i zajedničkog rada na praćenju njegovog razvoja i napredovanja. Informacije za roditelje realizuju se po jedan sat sedmično, prilagođeno mogućnostima prisustva roditelja/staratelja. Na osnovu analiza izvještaja škola o realizaciji ovog oblika saradnje, škole su zadovoljne posjetama roditelja, a u dijelu gdje nisu zadovoljni. Ministarstvo obrazovanja i nauke TK je donijelo podzakonski propis o obavezi saradnje roditelja u školi, a izmjenama i dopunama zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju i odgoju, predviđenu su i novčane sankcije za roditelje, kada se utvrdi nesaradnja roditelja/staratelja sa školom. Rezultat ovih mjera jeste što se u školama javljao problem koji se odnosi na teškoću ostvarivanja kontinuirane saradnje roditelja, što se najčešće odnosi na učenike koji imaju stanovite probleme u ostvarivanju očekivanog uspjeha u učenju i vladanju, kašnjenje i izostajanje sa nastave i odbijanju saradnje sa školom i institucijama sistema kada se utvrde oblici međuvršnjačkog nasilja u školi ili van nje.

3.6. Analiza stanja pojave maloljetničkog prestupništva u TK sa aspekta zdravstvenog sistema

Pitanje zdravstvene zaštite djece regulisano je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i ostalim zakonskim i podzakonskim propisima, te odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata, zaštiti porodice sa djecom –drugi prečišćeni tekst (“Službene novine Tuzlanskog kantona” broj 18/23). Zdravstvena zaštita djece pruža se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou kroz mrežu zdravstvenih službi na području TK-a.

Usluge zaštite mentalnog zdravlja primarnog nivoa obezbjeđuju timovi centara za mentalno zdravlje pri domovima zdravlja, dok usluge sekundarnog i tercijarnog nivoa obezbjeđuje Klinika za psihijatriju UKC Tuzla. Osim specijalizovanih službi za mentalno zdravlje unutar sistema zdravstvene zaštite brigu za mentalno zdravlje djece (prevencija i rano otkrivanje) pružaju timovi porodične medicine, pedijatrijske službe na svim nivoima zdravstvene zaštite, te Integrirani centar za rani rast i razvoj Doma zdravlja Tuzla.

Subspecijalistička zaštita mentalnog zdravlja djece provodi se na Klinici za psihijatriju UKC Tuzla kroz konsultativno-specijalističku i vanbolničku ambulantnu službu dječije psihijatrije. Liječenje bolesti opijatske ovisnosti provodi se u Centru za medicinsku prevenciju ovisnosti pri Klinici za psihijatriju UKC Tuzla. Podaci dobijeni iz protokola Odjela za dječiju i adolescentnu psihijatriju Klinike za psihijatriju JZU UKC Tuzla ukazuju da je primjetan konstantan porast broja psihijatrijskih pregleda djece i adolescenata.

Ukupan broj pregleda djece i adolescenata u dobi od 0 do 19 godina, po godina je prikazan je u tabeli broj 5.

Tabela 6: Broj pregleda djece i adolescenata u dobi od 0 do 19 godina za period 2005-2023.

Godina	Ukupan broj pregleda djece i adolescenata u dobi od 0 do 19 godina
2005	277
2010	382
2015	640
2018	920

2019	1007
2020	488
2021	648
2022	791
2023	1134

Tokom perioda pandemije korona virusom u toku 2020. godine i 2021. godine zbog promijenjenog načina rada zdravstvenih ustanova dolazi do pada broja pregleda, da bi u toku 2023. godine došlo do ekspanzije potrebe za pregledima dječijeg i adolescentnog psihijatra, tako da zabilježen broj od 1134 pregleda. Ukoliko nije u pitanju hitan tretman, na pregled se čeka i do 3 mjeseca.

Iz podataka dokumentovanih u protokolu za djecu i adolescente Klinike za psihijatriju za 2023. godinu pregledi koji mogu ukazati na rizik za maloljetnilu delinkvenciju su:

- Poremećaji utrokovani zloupotrebom alkohola i drugih psihoaktivnih supstanci pregledana su 3 maloljetnika;
- Posttraumatski stresni poremećaj, poremećaj prilagodbe, akutna reakcija na stres, pregledano je 117 maloljetnika;
- Poremećaj ponašanja ponašanja i poremećaj emocija sa početkom u djetinjstvu i adolescenciji, pregledano je 277;
- Maloljetnici koji su počinili namjerno samopovređivanje, pregledano je 3 maloljetnika
- Maloljetnici izloženi nepovoljnom uticaju psihosocijalnih faktora pregledano je 42 maloljetnika;
- Broj maloljetnika koji je učestvovao u resocijalizacionim aktivnostima-grupna terapija je 19;
- Broj maloljetnika koji su upućeni na hospitalizaciju u druge medicinske centre je 6.

Vlada Tuzlanskog kantona je u Bužetu za 2023. godinu obezbjedila iznos od 300.000,00 KM za prvu fazu renoviranja Odjeljenja dječije i adolescentne psihijatrije koja je u toku i čiji se završetak očekuje krajem ljeta 2024. godine. Kapacitet Odjeljenja će biti 5 kreveta za intrahospitalni tretman maloljetnika sa područja Tuzlanskog kantona i gravitirajućih regiona. Kadrovski se postepeno ojačava Odjeljenje za dječiju i adolescentnu psihijatriju sa stručniom kadrom (psiholog, socijalni pedagog, medicinske sestre/tehničari) koji učestvuju u psiho socio terapijskom tretmanu maloljetnika i njihovih porodica.

Subspecijalisti dječije i adolescentne psihijatrije učestvuju u radnim grupama koji imaju za temu prevenciju maloljetničke delinkvencije kao i interveenciju i resocijalizaciju. Takođe, kao savjetodavni organ učestvuje na pozive škola, vladinih i nevladinih organizacija.

3. SARADNJA SA NEVLADINIM SEKTOROM

Nevladin sektor daje značajan doprinosu sprovođenju Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2020-2023. godine. Na Tuzlanskom kantonu djeluje preko 50 organizacija civilnog društva u oblasti psiho-socijalne i dječje zaštite i pružaju različite servise u polju prevencije i intervencija u oblasti maloljetničkog prestupništva i rade na dobrobiti za svako dijete. Većina nevladinih organizacija značajno ulaže u razvoj stručnih resursa, kako vlastitih, tako i doprinose i osnaživanju partnera iz institucija kroz različite programe stručne edukacije.

Nevladine organizacije su nositelji razvoja saradnje sa institucijama, razvoja multidisciplinarnih timova na lokalnom nivou i zagovarači za unaprjeđenje politika koje su za dobrobit svakog djeteta. Važno je spomenuti da u skladu sa ciljevima i mjerama Programa, predstavnici Centra za socijalni rad Lukavac, Ministarstva za rad i socijalnu politiku TK, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, Klinike za psihijatriju UKC-a Tuzla, i Udruženja građana Vive žene, kao realizatorom projekta, realizirali su projekat „Razvoj saradnje kroz sveobuhvatan pristup u oblasti maloljetničkog prijestupništva podržan od strane Švicarske ambasade u BiH. Projekat je realiziran u saradnji sa Ministarstvom obrazovanja i nauke TK i Pedagoškim zavodom TK u periodu 2020-2022. godine. U okviru projekta realiziran je edukativni program univerzalne prevencije za profesionalce i djecu, u Centru za socijalni rad Lukavac uspostavljeno je savjetovište za djecu i porodice u riziku i grupni rad sa roditeljima. Istovremeno kontinuirano je rađeno je na razvoju transdisciplinarne saradnje.

Realizirani edukativni program univerzalne prevencije u okviru kurikuluma za edukaciju djece sadrži tri modula na teme: rad na vrijednostima, rad na komunikaciji i timskom radu i socijalni i emocionalni razvoj. Svaki modul sadrži set radionica na zadane teme. Edukacija istovremeno obuhvata nastavnike i roditelje. Radionice sa djecom provode nastavnici koji su prethodno završili obuku. Važan segment navedenog programa univerzalne prevencije je istovremeni razvoj multidisciplinarnog tima i saradnje zasnovan je na transdisciplinarnom pristupu u radu. Na osnovu multidisciplinarnog pristupa uspostavljen je lokalni multidisciplinarni tim u gradu Lukavac kojeg čine profesionalci iz slijedećih institucija: Grad Lukavac, Centar za socijalni rad Lukavac, Policijska uprava Lukavac, Centar za mentalno zdravlje Doma zdravlja Lukavac, Općinski sud Lukavac, Kantonalno tužilaštvo TK, osnovne škole, srednje škole i NVO koji djeluje na području Lukavca. Djelovanje je i formalno regulisano kroz potpisivanje Protokola o postupanju u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Gradu Lukavac („Službeni glasnik Općine Lukavac“ broj: 13/21) koji je potpisan od strane 23 institucije i organizacije. Prisutan trend u donatorskoj zajednici je da su donatorska sredstva manja, projekti kraći što pred organizacije civilnog društva stavlja nove izazove. Od njih se traži veća dinamičnost, efikasnost i sposobnost prilagođavanja. Također, nužno traži i da svi uposlenici budu dio tog procesa bilo kao kreatori projekata, njegovi implementatori ili su u funkciji monitoringa. Pitanje organizacijskih kapaciteta i posebno upravljanja i razvoja ljudskih resursa je jedno od najosjetljivijih kada je općenito u pitanju rukovođenje organizacijom, posebno u slučaju civilnog sektora koji ima svoje specifičnosti. Često su finansije najveći problem. Organizacijama civilnog društva je u trenutnoj ekonomskoj situaciji u Bosni i Hercegovini i sa trendovima unutar donatorske zajednice vrlo teško pronaći sredstva koja će uložiti u razvoj i povećanje vlastitih ljudskih resursa i zbog toga je značaj saradnje sa partnerima iz prakse najvažniji u lokalnoj zajednici, gdje svi jednako imaju mogućnost učiti jedni od drugih kroz saradnju, i ta znanja prenositi u vlastite organizacije i institucije.

4. ISKUSTVA I DOBRE PRAKSE U RADU SA MALOLJETNICIMA

4.1. Iskustva i dobre prakse u radu sa maloljetnicima u Odgojnom centru TK-a

Sankcija pod nazivom upućivanje u Odgojni centar spada u odgojne mjere, kao samosvojne sankcije koje se pod određenim zakonskim uvjetima mogu izricati isključivo maloljetnim učiniteljima krivičnih djela. U osnovi radi se o sankciji kratkotrajnog ali intenzivnog tretmana, prilikom kojeg maloljetnik uz nadzor i odgojno-pedagošku podršku stručnih lica u Odgojnom centru učestvuje u različitim vidovima aktivnosti (obrazovnog, radnog ili sličnog karaktera) usmjerenim ka jačanju individualnih sposobnosti i otklanjanju određenih problema koji su maloljetnika vodili ka prestupničkom ponašanju. Izricanje i izvršenje odgojne mjere upućivanje u odgojni centar propisano je Zakonom o zaštiti i

postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku F BiH, Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji BiH te kantonalnim Zakonom za izvršenje sankcija TK-a.

Sud nakon provedenog krivičnog postupka izriče maloljetnom učiniocu krivičnog djela odgojnu mjeru upućivanja u Odgojni centar. Nakon što rješenje o upućivanju maloljetnika u Odgojni centar postane pravosnažno, obavještava se centar za socijalni rad kao prva instanca u pravcu izvršenja ove odgojne mjere. Uloga centra za socijalni rad regulisana je kantonalnim zakonima o izvršenju sankcija. Centri za socijalni rad su nezaobilazna zakonska kategorija koja ima ulogu „posrednika“ između suda i ustanove za izvršenje – Odgojnog centra. Uloga centra za socijalni rad ogleda se u tome da on prikuplja određenu dokumentaciju vezano za maloljetnika koji se upućuje u Odgojni centar. Dokumentacija koja obuhvaća socijalnu anamnezu maloljetnika, identifikacione dokumente zakonskih zastupnika, uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti i drugo šalje se u Odgojni centar u cilju započinjanja izvršenja odgojne mjere upućivanja maloljetnog učinioca krivičnog djela.

Po prijemu dokumentacije, a u dogovoru sa centrom za socijalni rad, određuje se prijem i početak izvršenja. Izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar započinje onog dana kada se maloljetnik javi u Odgojni centar. Nadzor nad zakonitim izvršenjem odgojnih mjera vrši sud koji je izrekao odgojnu mjeru. U izvršavanju odgojnih mjera prema maloljetnicima, stručna lica postupaju na način koji odgovara njihovom uzrastu i osobnim svojstvima, pridržavajući se u radu pedagoških, andragoških i psiholoških principa. Prispjela dokumentacija se analizira te se sačinjava individualni plan i program rada sa maloljetnikom koji je upućen na izvršenje u Odgojni centar. Odgojna mjera upućivanja u odgojni centar na određeni broj sati, izvršava se između 8 i 20 sati u slobodnom vremenu maloljetnika, usklađenom sa školskim i radnim obavezama. Individualni plan i program izvršenja mjere je usmjeren na različita područja rada i to: pedagoško-psihološki, obrazovno-edukativni, radno-okupacioni, područje rada u odnosu na porodicu, školu, kao i područje rada koje obuhvata norme i pravila ponašanja u skladu sa vrstom počinjenog krivičnog djela, te druga područja u zavisnosti od etiologije, stepena i intenziteta prisutnih poremećaja kod maloljetnika. Metode rada koje se koriste prilikom provođenja tretmana su metode uvjeravanja, razumijevanja, nametanja, podučavanja, ubjeđivanja, usmjeravanja, poticanja, savjetovanja i dr. Tokom boravka maloljetnika u Odgojnom centru, maloljetnik se podstiče da aktivno sudjeluju u svom odgajanju, mijenjanju svojih stavova i loših navika i u razvijanju osjećaja odgovornosti za vlastite postupke. U skladu sa uzrastom i sposobnostima, kao i sklonostima prema određenim zanimanjima, maloljetnik se usmjerava na redovno pohađanje škole ili eventualno radno osposobljavanje.

Osnovne aktivnosti odgojnog rada koja se koriste u tretmanu prilikom provođenja odgojne mjere upućivanja u Odgojni centar za maloljetnike obuhvataju sljedeća područja rada:

- a) rad s maloljetnikom (razgovori, dogovori, planiranja određenih zajedničkih društvenih aktivnosti, preuzimanje obaveza i odgovornosti u pojedinim aspektima, itd...),
- b) radna okupacija (uređenje prostorija, okoline, rad u internim radionicama, obavljanje manjih zanatskih usluga, popravke, radne akcije, itd..),
- c) učenje (redovno pohađanje nastave, saradnja sa školom, podučavanje, instrukcije).
- d) specifični sadržaji u odnosu na maloljetnika i počinjeno kazneno djelo (individualni razgovori, grupne diskusije, strukturirani razgovori u cilju određenih kritika usmjeravanja itd..).
- e) aktivnosti slobodnog vremena (takmičenja, rekreacije, praćenje sportskog programa, štampe, praćenje TV programa, društvene igre, itd..).

Sve ove aktivnosti svrstane su u određena područja rada sa maloljetnikom koja se mogu podijeliti u nekoliko tretmanskoblasti i to:

1. Oblast psihološke procjene (*Procjena intelektualnih i kognitivnih sposobnosti, procjena stavova/mišljenja, procjena agresivnosti i načina ispoljavanja agresivnog ponašanja, procjena prosocijalnog ponašanja (empatija i altruizam),*

2. Oblast učinjenje krivičnog djela (*u ovim tretmanima se pokušavaju utvrditi razlozi zbog kojih je učinjeno krivično djelo, razumije li maloljetnik posljedicu učinjenog, postoji li kajanje, prihvata li maloljetnik odgovornost za učinjeno, te pokušaju se predstaviti opšte prihvatljive norme društvenog ponašanja...*),

3. Oblast odnos prema sebi (*ovi tretmani obuhvataju rad sa maloljetnikom koji ima za svrhu da kroz upoznavanje sebe pojačaju samopoštovanje, samopouzdanje te tako poprave sliku o sebi*),

4. Oblast odnos prema drugima (*tretmani imaju za cilj jačanje socijalnih kompetencija, nenasilno reagovanje na konfliktne situacije te jačanjem kontrole i samokontrole pomognu u pravilnom razvijanju društvene ličnosti*),

5. Oblast modifikacije ponašanja (*cilj ovih tretmana je da modifikacija ponašanja, vaspitanje, prevaspitanje, odgoj i preodgoj, posticanje i jačanje protektivnih i otklanjanje rizičnih faktora, redukcija i otklanjanje agresivnog ponašanja, nenasilno rješavanje konflikta...*),

6. Odnos prema porodici (*Tretmani obuhvataju društvene odnose sa roditeljima, najbližim srodnicima, analizu tih odnosa, komunikaciju u porodici, identifikaciju rizičnih faktora u porodici.*),

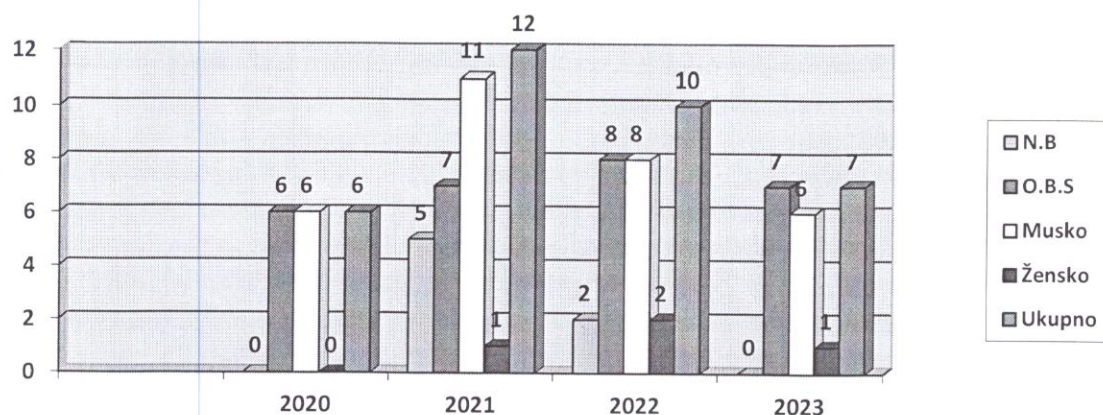
7. Oblast interesi i navike (*usmjereni na obrazovne aktivnosti, školsko usmjerenje te sklonostima ka određenim zanimanjima*).

8. Oblast obrazovnih aktivnosti (*Osnovne obrazovne aktivnosti, opismenjavanje, savladavanje nastavnog gradiva, profesionalno usmjeravanje i ovladavanje metoda uspješnog učenja*).

U provedbi individualnog plana i programa u izvršenja odgojne mjere, stručna lica svakodnevno razmjenjuju iskustva te stečene spoznaje u radu sa maloljetnicima koji su na izvršenju krivične sankcije u ustanovi te vrše eventualne izmjene pomenutog plana. Tokom boravka maloljetnika u Odgojnom centru za maloljetnike, maloljetnik se podstiče da aktivno sudjeluju u svom odgajanju, mijenjanju svojih stavova i loših navika i u razvijanju osjećaja odgovornosti za vlastite postupke. Nadalje se maloljetnik, u skladu sa njegovim uzrastom i sposobnostima kao i sklonostima prema određenim zanimanjima, usmjerava na redovno pohađanje škole ili eventualno radno osposobljavanje.

Nakon provedene odgojne mjere upućivanja u odgojni centar sačinjava se izvještaj o provedenoj mjeri koji se dostavlja sudu koji je mjeru izrekao i nadležnom centru za socijalni rad. Izvještaj sadrži podatke o provedenoj mjeri, obrađene tretmanske oblasti, procjenu uspješnosti pedagoško-psihološkog rada sa maloljetnikom te preporuke nadležnim za daljnju eventualnu podršku. Ako se, zbog nediscipline maloljetnika ili ako se maloljetnik određenog dana i u određeno vrijeme ne javi u Odgojni centar ili prestane da redovno dolazi o tome se obavještava centar za socijalni rad i prvostepeni sud radi preduzimanja odgovarajućih mjera. Od 2020. godine do kraja 2023. godine u Odgojnom centru je izvršeno 35 sankcija u kojima su maloljetna lica bili izvršioc krivičnog djela, i to: u 7 (sedam) predmeta neprekidan boravak, u 28 predmeta izrečena je mjera određeni broj sati (grafikon 3).

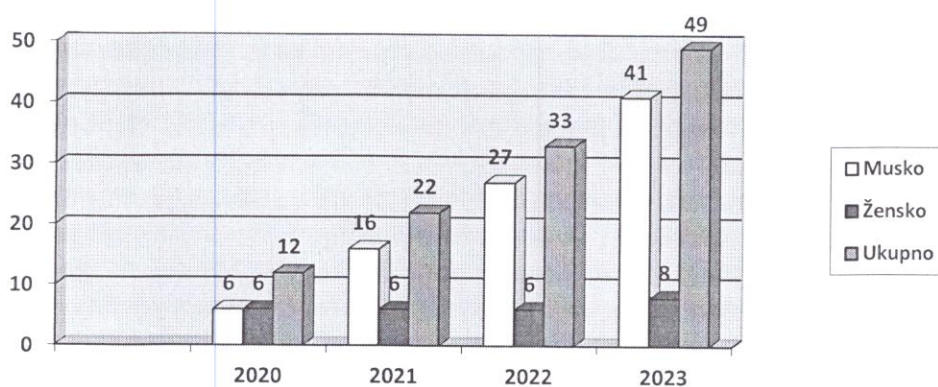
Grafikon 3: Pregled broja izvršenih sankcija -odgojnih mjera "Upućivanje u Odgojni centar" u Odgojnom Centru TK u periodu 2020-2023. godina prema trajanju i spolnoj strukturi

N.B.-neprekidan boravak, O.B.S.-određen broj sati,

U pogledu intervencijskih aspekata rada Javne ustanove Odgojni centar Tuzlanskog kantona, rađeno je sa 116 maloljetnika koji su u riziku ili imaju probleme u ponašanju, kroz dijagnostičko-opservacijski tretman te individualne i grupne preventivne tretmane (grafikon 4).

Grafikon 4: Pregled dijagnostičko-opservacijskih tretmana, individualnih i grupnih preventivnih tretmana Odgojnog Centra TK u periodu 2020-2023. godina

Također, u cilju prevencije maloljetničkog prestupništva na području Tuzlanskog kantona u osnovnim i srednjim školama kao i ustanovama za smještaj i brigu o djeci i maloljetnicima na području Tuzlanskog kantona u periodu 2020 – 2023 godina provedena je 101 radionica, interaktivnih radionica, predavanja i drugih sadržaja kojima je bilo obuhvaćeno 3.702 učenika, nastavnika, roditelja i drugog stručnog osoblja.

S obzirom na navedene aktivnosti JU Odgojni centar Tk će i dalje obavljati svoje djelatnosti te raditi na unapređenju rada u sistemu izvršenja odgojnih mjera, dijagnostičko-opservacijskog tretmana i individualnih i grupnih tretmana, kao i unapređenju tehničkih uslova rada stručnih lica.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

- U okviru nastavnog procesa u svim školama provedene su određene preventivne aktivnosti od strane nastavnog osoblja. Takođe je putem dodatnih projekata i preventivnih edukativnih aktivnosti Odgojnog Centra, MUP-a, Centara za mentalno zdravlje i Udruženja građana obuhvaćeno dodatno godišnje preko 30 škola, 5000 učenika, po 200 roditelja i 150 nastavnika.
- Potrebno je nastaviti realizaciju mjera i aktivnosti u oblasti univerzalne prevencije maloljetničkog prestupništva, kako u okviru redovnog nastavnog procesa, tako i dodatnih aktivnosti zasnovanih na multisektorskoj saradnji, sa ciljem da se istim obuhvati još veći broj škola, učenika, roditelja i nastavnika.
- Realiziranim aktivnostima u okviru programskog cilja: „Realizacija programa psihosocijalne podrške i razvoja institucionalnih kapaciteta“ obuhvaćeno je godišnje oko 4500 porodica i djece iz rizičnih grupa pružanjem socijalnih i drugih usluga i realizacijom projekata NVO-a koji su sufinansirani iz odgovarajućih Programa nadležnih ministarstava i iz sredstava donator.
- Kada je u pitanju resocijalizacija centri za socijalni rad su radili na praćenju i resocijalizaciji 292 odgojno zanemarene djece i odgojno zapuštene djece. JU Odgojni centar TK je aktivno radio na primarnoj ili sekundarnoj socijalizaciji sa 56 maloljetnika koji su u riziku i koji ukazuju na neki oblik poremećaja u ponašanju.
- Tokom perioda pandemije korona virusom u toku 2020. godine i 2021. godine zbog promijenjenog načina rada zdravstvenih ustanova dolazi do pada broja pregleda, da bi u toku 2023. godine došlo do ekspanzije potrebe za pregledima dječijeg i adolescentnog psihijatra, tako da zabilježen broj od 1134 pregleda.
- Koordinacioni tim je kontinuirano radio na razvoju multisektorske saradnje. Zahvaljujući projektnim i volonterskim aktivnostima multisektorske mreže i nadležnih institucija kontinuirano rađeno na razvoju multisektorske saradnje na kantonalnom i lokalnom nivou.
- Pet lokalnih zajednica imaju lokalne planove postupanja i imenovale su multidisciplinarne timove za prevenciju maloljetničkog prstupništva i to u: Srebreniku, Tuzli, Gradačcu, Lukavcu i Kladnju, dok je u Kalesiji u postupku izrada plana i imenovanje tima.

U narednom periodu potrebno je da nadležne institucije, resorna ministarstva i Vlada TK stave fokus na sljedeće mjere:

- Nastaviti započeti proces rada na obezbjediti kapaciteta za hospitalno liječenje maloljetnika na Odjeljenju za dječju i adolescentnu psihijatriju Klinike za psihijatriju UKC-a Tuzla,
- Da Centri za mentalno zdravlje u TK nastave proces poboljšanja uslova za provođenje zakonom propisanih odgojnih preporuke liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi i uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta.
- Intenzivirati aktivnosti na formiranje Zavoda za bolesti ovisnosti u TK u svrhu osiguranja sveobuhvatnog pristupa (prevencija, liječenje i rehabilitacija) bolestima ovisnosti i kreirani uslovi za primjenu mjere obaveznog liječenja od ovisnosti za djecu koja su u sukobu sa zakonom.
- Centri za socijalni rad kadrovski ojačani, u skladu sa propisima i standardima, i podržani u razvijanju i unapređenju pružanja usluga porodičnog savjetovališta.
- Da se analiziraju razlozi stagniranja izricanja odgojnih preporuka od strane pravosudnih institucija, te razlozi slabije primjene odgojne mjere “Upućivanja u odgojni centar” odnosno ne korištenje principa kretanja od lakših mjera prema težim, nego se pored raspoložive usluge Odgojnog centra najviše izriču, prema Zakonu naredne odgojne mjere

navedene poslije “upućivanje odgojni centar” i to: “pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja” i “pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja” za čiju provođenje su upitni kapaciteti.

- Potrebno je da članovi koordinacionog tima nastave i intenziviraju praćenje institucija iz svoje nadležnosti i podrže ih u realizaciji Programskih mjera.

Evaluacija, implementacija i monitoring

Implementacija Programa mjera vršit će se putem trogodišnjih i godišnjih planova rada organa uprave na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH. Način izrade trogodišnjih i godišnjih planova rada propisan je Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH. Monitoring predstavlja sistematično i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka, u svrhu preduzimanja odgovarajućih mjera radi eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima. Prilikom izrade trogodišnjih i godišnjih planova rada, kantonalni organ uprave, odnosno općinski organ uprave preuzimaju projekte i aktivnosti iz akcionog plana za koje su obezbijedena finansijska sredstva. S ciljem praćenja provedbe implementacije Koordinaciono tijelo održava periodične sastanke, najmanje dva puta godišnje, te izvještava Vladu, a po potrebi, i Skupštinu Tuzlanskog kantona o provedenim aktivnostima najmanje jednom godišnje. Koordinaciju navedenih poslova u Tuzlanskom kantonu provodi Koordinaciono tijelo Tuzlanskog kantona.

6. Prilog: PROGRAM PREVENCIJE, INTERVENCIJA I RESOCIJALIZACIJE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA U TUZLANSKOM KANTONU ZA PERIOD 2024.-2028.GODINA – Tabelarni pregled

PROGRAM PREVENCIJE, INTERVENCIJA I RESOCIJALIZACIJE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA

U TUZLANSKOM KANTONU ZA PERIOD 2024.-2028. GODINA

Strateški cilj: Smanjeno maloljetničko prestupništvo u TK-a				
1. Prioritet: unaprijediti prevenciju maloljetničkog prestupništva u cilju zaštite dobrobiti, razvoja, prava i interesa sve djece i mladih;				
1.1. Mjera: Promocija tolerancije, nenasilja i vrijednosti koja je u najboljem interesu djeteta				
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
1.1.1. Medijska promocija nenasilja, tolerancije i vrijednosti koja je u najboljem interesu djeteta, putem kampanja, TV, radio, web i socijalnih mreža	Ministarstvo za kulturu sport i mlade u saradnji sa koordinacijskim tijelom i RTVTK, TV Slon i drugi zainteresovani mediji (lokalne općinske televizije)	kontinuirano	Broj medijskih objava (promotivni spotovi, gostovanje u tv i radio emisijama, promocija putem društvenih mreža)	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva
1.1.2. Edukativne radionice o toleranciji, nenasilju i vrijednostima (univerzalne prevencije društveno neprihvatljivog ponašanja)među djecom i roditeljima u odgojno-obrazovnim institucijama, savjetovalištima, ustanovama za smještaj djece	Centri za mentalno zdravlje, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet odsjek PUP, UG VIVE žene, Odgojni centar, Pedagoški zavod sa relevantnim fakultetima u saradnji sa OŠ i drugim školama	kontinuirano	Broj kreiranih sadržaja , najmanje 1000 djece i 100 roditelja uključenih na godišnjem nivou u dodatne projektne aktivnosti (u svim školama realizirane edukativne radionice i predavanja najmanje 1x mjesečno za sve učenike)	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva
1.1.3. Realizacija javne kampanje na temu "STOP NASILJU" - mjesec kampanje o prevenciji i sprečavanju međuvršnjačkih nasilja	Ministarstvo obrazovanja i nauke, Pedagoški zavod, osnovne i srednje škole	tokom mjeseca marta 2024. i 2025.	Medijska promocija kampanje	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva

1.2. Mjera: Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja i otklanjanja faktora rizika za pojavu maloljetničkog prestupništva					
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet	
1.2.1. Kontinuirana edukacija stručnjaka i saradnika predškolskih i školskih ustanova, socijalnih i zdravstvenih iz sljedećih oblasti: prevencije MP, rano prepoznavanje rizičnog ponašanja, faktora rizika, rana intervencija i djelovanje.	Ministarstvo obrazovanja	Kontinuirano tokom trajanja programa	100 stručnjaka uključenih u program edukacije	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva	
1.2.2. Osnažiti i sprovesti edukacije o multisektorskoj saradnji u polju maloljetničkog prestupništva	Vive žene u saradnji sa CSR Lukavac	Kontinuirano tokom trajanja programa	100 stručnjaka uključenih u program edukacije	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva	
1.2.3. Prevencija i rano otkrivanje problema u ponašanju i mentalnoj zaštiti putem edukacije	Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu UKC Tuzla	Kontinuirano tokom trajanja programa	Broj korisnika	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva	
1.3. Mjera: Unaprijediti mehanizme za odgovarajuću koordinaciju preventivnih aktivnosti, te praćenje vrednovanje sprovođenja politika, programa i strategija					
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet	
1.3.1. Iniciranje provođenja zakonom propisane edukacije i certifikacije stručnjaka za rad sa djecom i mladima za profesionalce iz svih nadležnih institucija	nadležna Ministarstva, koordinacioni tim, nadležno federalno ministarstvo u saradnji sa nadležnim ministarstvima	2024. i 2025. g	Broj certificiranih stručnjaka	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva	
1.3.2. Unaprijediti multidisciplinarnu suradnju između službi dječje zaštite, zdravstvenih institucija, obrazovanja, sigurnosti, provedbe zakona i sudstva, u poduzimanju	Koordinaciono tijelo u saradnji sa nadležnim institucijama	Kontinuirano	Urađen plan rada koordinacionog tima; broj održanih sastanaka; broj održanih stručnih	sredstva iz budžeta i projektno finansiranje	

usredotočenog djelovanja za prevenciju maloljetničke delinkvencije i kriminala mladih; putem organiziranja tematskih stručnih skupova			skupova i konferencija (1 na godišnjem nivou)	
1.3.3. Inicirati razvoj protokola o postupanju i imenovanje lokalnih multisektorskih timova u lokanim zajednicama	Nadležne službe lokalnih zajednica u saradnji sa CSR, školama, policijom i domovima zdravlja	2024. i 2025. g	Potpisani protokoli u najmanje 7 gradova i općina an TK	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva
1.3.4. Promovirati protokol o postupanju u polju prevencije, intervencije i resocijalizacije maloljetnih delinkvenata TK	Koordinaciono tijelo, lokalni multisektorski timovi	kontinuirano	Broj medijskih objava	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva
2. Prioritet: Unaprijediti sistem sveobuhvatne i efikasne zaštite djece i porodica				
2.1. Mjera: Unaprijediti sistem psihosocijalne podrške djeci i porodicama				
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
2.1.1. Psihosocijalna podrška djeci čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, odgojno zanemarenoj i odgojno zapuštenoj djeci	Centri za socijalni rad	kontinuirano	Broj evidentirane djece Broj usluga socijalnog I drugog stručnog rada na godišnjem nivou , broj uspostavljenih porodičnih savjetova lišta, broj porodica korisnika (najmanje u jednom CSR godišnje)	Budžet osnivača CSR
2.1.2. Edukacija zaposlenika u oblasti socijalne zaštite o primjeni i	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u saradnji sa Ministarstvom pravde FBiH	2025-2026.	Broj učesnika (najmanje 15)	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva

praćenju mjera porodično -pravne zaštite						
2.1.3. Praćenje provođenja mjera porodično pravne zaštite djece i porodica (mjere izrečene za zaštitu ličnih prava i interesa djeteta shodno Porodičnom zakonu Federacije BiH)	Centri za socijalni rad, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK	2026-2027.	Broj i vrste izrečenih mjera za zaštitu ličnih prava i interesa djeteta shodno Porodičnom zakonu Federacije BiH	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva		
2.2. Mjera: Podrška i zaštita djece sa poremećajima u ponašanju						
Rok izvršenja	Rok izvršenja	Rok izvršenja	Rok izvršenja	Rok izvršenja	Rok izvršenja	Rok izvršenja
2.2.1. Edukacija profesionalaca svih nadležnih sektora o poremećajima u ponašanju	ERF Tuzla	Kontinuirano 1 x godišnje	Broj edukacija (najmanje 1 x godišnje za socijalni, obrazovni i pravosudni, zdravstveni sektor)	Budžetska sredstva, donatorska sredstva		
2.2.2. Osnivanje usluge dnevnog centra za djecu sa poremećajima u ponašanju	Ministarstvo za rad socijalnu politiku i povratak TK-a, JU Dom za djecu bez roditeljskog staranja Tuzla, Centri za socijalni rad , NVO	2025. i kontinuirano				
2.2.3. Uspostavljanje usluge smještaja u vidu malog porodičnog doma za djecu sa poremećajima u ponašanju	Ministarstvo za rad socijalnu politiku i povratak TK-a, Ministarstvo zdravstva, ERF, u saradnji sa nadležnim institucijama	2025-2026.	Urađen elaborat, odobrena sredstva, Uspostavljena usluga	Budžet Vlade TK, Projektna sredstva, Stručni doprinos nadležnih institucija		
2.3. Mjera: Unapređenje rada sa djecom u kontaktu sa zakonom						
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet	Redovna aktivnost	
2.3.1. Evidencija prijava nasilja u školama , evidencija izrečenih mjera	Ministarstvo obrazovanja, Pedagoški zavod, Škole	kontinuirano	Izrada dva izvještaja godišnje			

prema učenicima u skladu sa novim školskim pravilnicima o disciplini						
2.3.2. Multisektorska edukacija stručnih timova centara za socijalni rad i stručnih timova škola o razvoju saradnje i podrški djeci i roditeljima	Koordinacioni tim Pedagoški zavod TK, CSR, NVO	kontinuirano	Broj edukacija (1x godišnje)	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva		
2.3.3. Edukacija profesionalaca svih nadležnih sektora o postupanju sa djecom u kontaktu sa zakonom	ERF Tuzla NVO	Kontinuirano 1x godišnje	Broj edukacija (najmanje 1 x godišnje za socijalni, obrazovni I pravosudni, zdravstveni sektor)	Budžetska i donatorska sredstva		
3. Prioritet: Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima maloljetničkog prestupništva						
3.1. Mjera: Unaprijediti uslove za provođenje odgojnih preporuka						
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet		
3.1.1. Izraditi analizu o izricanju i sprovođenju odgojnih preporuka, sa preporukama za unapređenje primjene alternativnih mjera	Ministarstvo pravosuđa i uprave, Tužilaštvo TK, sudovi, koordinacioni tim	2025.	Urađena naliza sa preporukama mjera	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva		
3.1.2. Nastaviti proces mapiranja ustanova i organizacija za provođenje odgojnih preporuka i posebnih obaveza	CSR, CMZ, NVO	2025. i kontinuirano	Broj održanih informativnih sastanaka, broj mapiranih ustanova i organizacija (najmanje tri po lokalnoj zajednici)	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva		
3.1.3. Kontinuirano educirati osobe uključene u izricanje i primjenu alternativnih mjera, radi izgradnje kapaciteta tužilaca, sudija, policije, advokata, socijalnih radnika kroz posebne programe obuke;	Resorna ministarstva i nadležne ustanove, NVO	2024. i kontinuirano	Broj učesnika edukacije, broj modula edukacije (najmanje 1 x godišnje dva modula edukacije za 10 polaznika) broj sudova uključenih u saradnju)	Budžetska i donatorska sredstva		

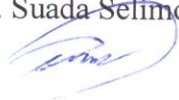
3.1.4. Izrada plana praćenja dosljednosti izricanja krivičnih sankcija, korištenje usluga Odgojnog centra	Ministarstvo pravosuđa i uprave, Kantonalno tužilaštvo i općinski/gradski sudovi, Odgojni Centar TK	2024. i kontinuirano	Broj održanih radnih sastanaka nosilaca, izrada i prezentiranje analize, Urađen plan saradnje i praćenja, % povećanja izrečenih odgojnih mjera "upućivanje u Odgojni centar" u odnosu na druge odgojne mjere	Budžetska i donatorska sredstva
3.2. Mjera: Jačanje kapaciteta za resocijalizaciju maloljetnika u kontaktu sa zakonom				
Aktivnost	Nosilac aktivnost	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
3.2.1. Mapiranje resursa podrške u lokalnoj zajednici (obrazovanje, mentorstvo, prevalidifikacija, zapošljavanje) maloljetnicima nakon izvršene sankcije	multidisciplinarni tim (MT) u lokalnoj zajednici	kontinuirano	Broj sastanaka MT, broj mapiranih organizacija, broj maloljetnika uključenih u proces resocijalizacije	Budžetska i donatorska sredstva
3.2.2. Omogućeni kontinuiran psihijatrijski tretman i resocijalizacija djece sa poremećajima u ponašanju	UKC Klinika za psihijatriju, Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu, CMZ	kontinuirano	Broj lica uključenih u grupne tretmane i liječenje	Budžet nosilaca aktivnosti,
3.2.3. Umrežavanje pružalaca usluga u pružanju inovativnih modela podrške za maloljetnike na nivou lokalne zajednice (klubovi, model porodične konferencije i dr.)	CSR, CMZ, UKC, NVO	2025 i kontinuirano	Broj umreženih pružalaca usluga, broj korisnika, sesija sastanaka članica mreže	Budžet nosilaca aktivnosti, i donatorska sredstva
3.2.4. Razvijanje modela praćenja provođenja mjera resocijalizacije	Koordinacioni tim, lokalni MT i nadležne ustanove i organizacije (CSR, CMZ), UKC)	2025. i kontinuirano	Broj sastanaka, razvijen model praćenja,	Budžet nosilaca aktivnosti, donatorska sredstva

Članovi Radne grupe za revidiranje Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2024-2028. godina

Suada Selimović, Ministarstvo za rad socijalnu politiku i povratak
Elmir Tukić, Ministarstvo obrazovanja i nauke
Lejla Životić, Ministarstvo unutrašnjih poslova
Merisa Hasić, Ministarstvo pravosuđa i uprave
Slavena Vojinović, Ministarstvo zdravstva
Selma Bešić Čerkezović, Ministarstvo za kulturu sport i mlade
Marina Tomić, JU Odgojni Centar Tuzlanskog kantona
Zumra Šahović, Pedagoški Zavod Tuzlanskog kantona
Lejla Gazibegović Begović, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog Kantona
Ljiljana Stevanović, Općinski sud u Tuzli
Selmir Buljkić, Forum direktora centara za socijalni rad TK
Mima Dahić, Udruženje Vive Žene

Za Radnu grupu: dr.sc. Suada Selimović

Dostavljeno:
1x Naslovu
1x Evidencija
1x Arhiva

